

Gahér: Novela je úspechom

Vo vysokoškolskej novele mu nič vyslovene neprekáža, ale úplne spokojný s ňou nie je. Rektor najväčnej vysokej školy na Slovensku je rád, že novela vôbec existuje. Nielen o nej, ale aj o svojom novom pôsobení v Slovenskej rektorskéj konferencii hovorí rektor Univerzity Komenského František Gahér.

Foto: FOTO SME - PAVOL FUNTÁL

Vysoké školy dlho čakali na novelu vysokoškolského zákona. Ste spokojný s jej znením?

„Musím povedať, že celkovo som rád, že je novela už podpísaná prezidentom a mnohé ustanovenia, ktoré sme čakali a vyžiadal si ich život, tam sú. Samozrejme, sú veci, ktoré mi tam chýbajú.“

Ktoré konkrétnie?

„Chýba mi legislatívne dopracovanie postavenia doktorandov, zo sociálneho hľadiska sú na tom veľmi zle. Je to dôležité riešiť, pretože doktorandi sú kádrovou rezervou pre všetky vysoké školy. Sú tým najcennejším, čo z hľadiska štúdia vykonávame.“

Kategória výskumných univerzít, ktoréj udržanie ste presadzovali, vám nechýba?

„Je to škoda. Som presvedčený, že na Slovensku by sme mali vyčleniť tie vysoké školy, ktoré v podstatnej miere rozvíjajú vedu a výskum. Mali by byť špeciálne financované, aby táto krajina mohla byť konkurencieschopná aj v tejto oblasti. Pretože ak dáme všetkým málo, tak nebude mať nikto dosť na to, aby bol konkurencieschopný v Európe či vo svete.“

Je v novele niečo, čo vám vyslovene prekáža?

„Naďalej výrazné prekážky už v nej nevidím. Prekážalo mi oklieštenie kompetencií akademických senátov

na úkor správnych rád. Nakoniec sa urobil kompromis, ktorý je znesiteľný. Čiže toto bolo čosi, čoho som sa obával.“

Spôsob prijímania novely vám neprekážal? Neustále sa menila a nakoniec aj v parlamente skončila s tým, že mala viac pozmeňujúcich návrhov ako samotných bodov.

„Predchádzajúci minister **Martin Fronc** bol trikrát v parlamente s novelou zákona a ani raz neuspel. V politike je to aj otázka kompromisov a dohôd. Ved' aj táto koalícia krátko pred koncom schvaľovania nemala jednotný názor. A to, že bola novela schválená, považujem za väčší úspech ako to, že by nebolo schválené nič. Pretože niektoré ustanovenia starého zákona naozaj neboli presné. Z tohto hľadiska som rád, že je schválená.“

Súhlasíte teda s takým systémom poplatkov, ako ho schválili poslanci a ktorý vytvára viaceré kategórie študentov?

„Netvrdil by som, že vznikajú viaceré kategórie študentov. Samozrejme si viem predstaviť oveľa lepšie ustanovenie. Toto je výsledok politických kompromisov. Na fakultách, na ktorých je externé štúdium menej atraktívne, nebudem presviedčať dekanov, aby bolo spoplatnené. Tam, kde je atraktívne, budem presviedčať, aby každý študent externého štúdia platił. Aby nevznikla kategória študentov v externej forme v danom študijnom programe, ktorí platia, a kategória, ktorí neplatia.“

Väčšina rektarov sa prikláňa k systému, že platiť nebudú najlepší študenti. Prečo chcete iné riešenie?

„Oba návrhy umožňuje zákon. Chcem sa vyhnúť akémukoľvek náznaku korupcie. Lebo vždy, keď určujete nejakú čiaru, pri ktorej tí nad ňou nebudú platiť a pod áno, tak sa tým vytvárajú možnosti na korupciu. Chcem, aby tieto možnosti boli minimálne.“

Nie je problémom, že novela v tomto nie je úplne presná?

„Zákon o vysokých školách neboli nikdy taký detailný, aby určoval všetko a nemuseli ho dopĺňať vyhlášky. Nevidím v tom teda nedostatok. Vyhlášky musia byť vždy. Ide o to, čo v nich bude a či budú v prospech vysokých škôl. V prospech ich kvality.“

V čom pomôže spoplatnenie vysokým školám?

„Finančne to asi nebude veľký prínos, hoci nejaký určite. Ale je to cenné, ak urobíme poriadok. Vysoké školy okrem vzdelávania aj vychovávajú a nemôžu vzdelávať a vychovávať v podmienkach, ktoré nie sú v súlade so zákonom a pravidlami. To som vždy považoval za nedostatok, ktorý tu pretrvával ešte od čias ministrovania **Milana Ftáčnika**. Ten ako prvý povedal, že máme skupinu externistov, ktorí nejakým spôsobom uhrádzajú tretím subjektom peniaze. Odvtedy sa tento problém nevyriešil, len sa rozširoval.“

Rieši to novela?

„Vytvára také podmienky, že ak vedenia školy a fakúlt budú chcieť tento problém vyriešiť, tak to urobia. Na Univerzite Komenského určite nebudú žiadne tretie subjekty, ktoré by ťažili zo vzdelávacej činnosti univerzity.“

Rektori teraz hovoria, že novelu podporujú , lebo rieši problém s tretími subjektmi. Prečo sa s tým nedokázala porátať sama rektorská konferencia? Ved' zástupcovia škôl, ktorí zákon obchádzali, sú jej členmi.

„Vlastne ste si odpovedali. Práve preto sa nemohla porátať s týmto problémom, lebo každý rektor má v nej len jeden hlas bez ohľadu na počet študentov. Ak niektorá škola ťažila z tejto situácie, predsa ten rektor nebude hlasovať za niečo, čo je proti jeho škole.“

Ministerstvo chcelo novelou riešiť aj skvalitnenie vysokoškolského štúdia. Podarilo sa mu to?

„V novele zákona sú ustanovenia, ktoré by mohli viesť ku skvalitneniu štúdia. Je to zavedenie registra zamestnancov, v ktorom bude obsiahnutý aj register garantov študijných programov, čím by sa mala vylúčiť možnosť garantovania na viacerých školách a fenomén lietajúcich profesorov by sa už netýkal garantovania, ale nanajvýš vyučovania. Preto je veľkou škodou, že z návrhu vypadlo obmedzenie celkového úväzku učiteľa na jeden a pol. Považujem za nemorálne, ak niekto pôsobí na plný úväzok na viacerých školách a je pritom ešte aj poslancom Národnej rady a fakticky dostáva od štátu dva či tri platy. (Mojmír Mamojka za Smer – pozn. redakcia)“

S kvalitou súvisí obmedzenie počtu externistov. Súkromné školy ho kritizujú. Vraj je v rozpore s ústavou, ktorá zaručuje každému právo na slobodnú volbu povolania, ale aj právo podnikať.

„Ak by sme brali vzdelávanie len ako podnikanie, tak by sme sa mali riadiť Obchodným zákonníkom a potom by sme mohli hovoriť o obmedzení práva podnikať. Vzdelávanie na vysokých školách sa však riadi špeciálnym zákonom, ktorý má v tejto oblasti prednosť pred Obchodným zákonníkom. Preto časti zákona, ktoré sa vzťahujú na súkromné školy, nie sú porušením ústavy. Skôr naopak. Pomocou novely sa dosiahne rovnosť medzi školami rozličných typov.“

Nie je novela diskriminačná voči súkromným školám v tom, že vôbec nemôžu zriaďovať špecializované výskumné a vývojové pracoviská?

„Súkromné vysoké školy majú oveľa väčšiu slobodu ako verejné – napríklad ich financovanie nejde v systéme štátnej pokladnice. Zákon im nezakazuje zriaďovať vlastné špecializované výskumné a vývojové pracoviská s tým, že ak si ich zriaďa, nie sú viazané ustanoveniami zákona o vysokých školách. Na druhej strane sa opýtajme, na ktorej súkromnej vyskej škole sa uskutočňuje veda a výskum a v akej miere. Podľa výsledkov asi len na jednej či dvoch je táto činnosť porovnatelná s verejnými vysokými školami.“

Súkromné školy sa rozhodli založiť vlastnú asociáciu, lebo cez rektorskú konferenciu nedokázali presadzovať svoje záujmy. Ako jej viceprezident ste to tiež tak vnímali?

„V novele zákona dostali súkromné vysoké školy povinnosť zriaďať kompletnú samosprávu, ako je to u verejných a štátnych, napríklad akademický senát. To podľa mňa chýbalo, pretože akademické práva a slobody majú byť zaručené na každej vyskej škole. V rámci Slovenskej rektorskej konferencie sa súkromným školám nepodarilo presadiť zrušenie limitu na počet externých študentov voči denným. Toto vo veľkej miere však dosiahli lobizmom v parlamente. Ak na vyskej škole prevládajú študenti v externej forme, kvalita výučby je ohrozená.“

Viceprezidentom konferencie ste sa stali nedávno. Budete v nej presadzovať nejaké zmeny?

„Budem presadzovať, aby konferencia napíňala poslanie, ktoré je stanovené v zákone, aby bola zriadená plne v súlade so zákonom a bola fórom, kde sa o najdôležitejších otázkach vzdelávania, vedy a výskumu bude aj diskutovať.“

Doteraz sa nediskutovalo?

„V obmedzenej miere alebo vôbec. Napríklad k paragrafovému zneniu návrhu novely zákona o vysokých školách nebola diskusia a ani plénium neprijalo k tomuto návrhu komplexné uznesenie, len jedno čiastkové, ktoré som inicioval.“

Vedenie Slovenskej rektorskej konferencie dosiaľ vystupovalo jednotne. Neobávate sa, že vaši kolegovia budú od vás očakávať dodržiavanie spoločnej línie?

„Neviem, čo odo mňa očakávajú moji kolegovia, ale vždy sa budem riadiť vlastným rozumom, slobodnou vôľou a budem rešpektovať aj názory iných, ale pravda a spravodlivosť bude pre mňa vždy tým najbližším. Prezidium nie je akýsi ústredný výbor. Rozhodujúce sú stanoviská, ktoré prijme plénium.“